

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 60/2019-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. marca 2019 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] [REDACTED], vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Tdo 51/2018 z 5. decembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.
2. Žiadosti [REDACTED] o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. januára 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

██████████ (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Tdo 51/2018 z 5. decembra 2018 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol na základe rozsudku Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) č. k. 3 T 77/2017-1184 zo 7. septembra 2017 uznaný za vinného zo spáchania obzvlášť závažného zločinu nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. c) a d), ods. 2 písm. c) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) s poukazom na § 138 písm. j) Trestného zákona a § 38 ods. 5 Trestného zákona.

2.1 Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) ako odvolací súd rozhodujúci na podklade odvolania prokurátora Okresnej prokuratúry Nové Zámky proti už označenému rozsudku súdu prvého stupňa rozhodol rozsudkom sp. zn. 2 To 74/2017 z 8. novembra 2017 tak, že podľa § 321 ods. 1 písm. d) a ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) zrušil odvolaním napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o treste a sťažovateľovi uložil trest odňatia slobody vo výmere 11 rokov a 9 mesiacov nepodmienečne.

2.2 Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že ho odmietol. Vo svojom dovolaní sťažovateľ tvrdil, že okresný súd nesprávnym spôsobom súčasne aplikoval § 37 písm. m) a § 38 ods. 5 Trestného zákona. Taktiež tvrdil, že nemal možnosť záverečného preštudovania spisu podľa § 208 Trestného poriadku za prítomnosti svojho obhajcu, a napokon aj to, že v trestnom konaní nebol dostatočne vyšetrený jeho duševný stav.

3. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti vytykal napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu iba porušenie svojich práv v predmetnom trestnom konaní s ohľadom na skutočnosť, že záverečného preštudovania spisu 7. júla 2017 sa nezúčastnil jeho právny zástupca. Sťažovateľ tvrdí, že počas tohto úkonu sa chcel radiť so svojim právnym zástupcom, ale tento sa ho bez ospravedlnenia nezúčastnil, a preto sťažovateľ odmietol preštudovať spis iba za účasti vyšetrovateľa. Sťažovateľ očakával, že vyšetrovateľ zabezpečí náhradný termín záverečného preštudovania spisu, ale pretože vtedajšia právna zástupkyňa sťažovateľa spolu s následným ospravedlnením svojej neúčasti uviedla, že na opätovnom preštudovaní spisu netrvá, náhradné preštudovanie spisu sa neuskutočnilo a vyšetrovateľ ukončil vyšetrenie návrhom na podanie obžaloby. Sťažovateľ preto dospel k záveru, že už opísaným spôsobom bolo porušené jeho právo na obhajobu a ak najvyšší súd odmietol jeho dovolanie, v ktorom na toto porušenie poukazoval, porušil jeho základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé konanie.

4. Sťažovateľ, ktorý svoju ústavnú sťažnosť napísal bez právneho zástupcu, žiada ústavný súd, aby mu ustanovil právneho zástupcu, lebo on nedisponuje finančnými prostriedkami, aby si ho zabezpečil sám.

5. Sťažovateľ žiadal, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 €, ktoré podľa neho má zmierniť ujmu pocit'ovaných z porušenia jeho práv.

6. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Najvyšší súd postupom a rozhodnutím zo dňa 5. decembra 2018 v konaní sp. zn. 3 Tdo 51/2018 porušil sťažovateľove právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 5. decembra 2018 sp. zn. 3 Tdo 51/2018 sa zrušuje.

3. Najvyššiemu súdu sa prikazuje, aby vo veci znova konal a rozhodol.

4. Sťažovateľovi sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 €, ktoré je Najvyšší súd povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

7. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Dňa 1. marca 2019 nadobudol účinnosť zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

9. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

9.1 Ústavný súd podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

10. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti (návrhu) možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

11. Vzhľadom na absenciu právneho zastúpenia sťažovateľa a s tým súvisiacu žiadosť sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom pristúpil ústavný súd v rámci ústavného prieskumu v prvom rade k preskúmaniu toho, či sťažnosť sťažovateľa nie je oneskorená, zjavne neopodstatnená, resp. či ústavný súd má právomoc ju preskúmať, keďže jednou z podmienok, ktorých splnenie je nevyhnutným predpokladom na to, aby ústavný súd mohol ustanoviť právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, je to, že nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

11.1 Povedané inak, na to, aby ústavný súd mohol rozhodnúť o ustanovení právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom (§ 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde), musí najprv zistiť, či sú kumulatívne splnené tri podmienky, resp. predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom: (i) žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť, (iii) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Pokiaľ ide o podmienku vyžadujúcu, aby nešlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, táto je splnená vtedy, ak okrem iného je daná právomoc ústavného súdu na prerokovanie sťažnosti a táto nie je oneskorená ani zjavne neopodstatnená.

11.2 Ak teda ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti a z výsledku jej posúdenia zistí, že v danom prípade nie je daná právomoc ústavného súdu na jej prerokovanie, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, znamená to, že ide

o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a teda že nie je splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, v dôsledku čoho nemožno žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom vyhovieť.

12. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ku ktorému malo podľa neho dôjsť tým, že najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí neuznal sťažovateľove argumenty svedčiace o porušení jeho práva na obhajobu.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

13.1 Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

14. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu medzi základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je zásadná odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97), a preto sa ich namietané porušenie skúma spoločne.

15. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto základnému právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (napr. II. ÚS 88/01, III. ÚS 362/04), ako aj zabezpečiť konkrétne procesné garancie v súdnom konaní.

16. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je založená na princípe subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch do týchto práv alebo slobôd rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, ak by účinky výkonu tejto právomoci všeobecným súdom neboli zlučiteľné s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Ústavný súd preto konštantne vo svojej judikatúre uvádza, že do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

17. Úloha ústavného súdu sa preto obmedzuje na poskytnutie ochrany len v tých prípadoch, ak porušenie procesných práv účastníkov konania, ktoré sú chránené zákonmi, by znamenalo súčasne aj porušenie základných práv alebo slobôd deklarovaných ústavou alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná (IV. ÚS 287/04). Skutkové alebo právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (II. ÚS 58/98, I. ÚS 13/00, II. ÚS 5/00).

18. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru patrí aj právo účastníka konania na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia (napr. IV. ÚS 115/03, II. ÚS 209/04, III. ÚS 95/06,), t. j. na také odôvodnenie, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Ústavný súd na tomto mieste zároveň pripomína, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia.

19. Najvyšší súd v napadnutom uznesení vo vzťahu k otázke záverečného preštudovania spisu sťažovateľom a v súvislosti s jeho právom na obhajobu uviedol:

«Z obsahu spisu vyplýva, že preštudovanie spisu prebehlo dňa 07. júla 2017 za prítomnosti obvineného. Obhajkyňa obvineného JUDr. Ivana Kochanská mala vykázané doručenie predvolania na úkon preštudovania spisu dňa 15. júna 2017, čo potvrdila vlastnoručným podpisom; v ten istý deň upovedomenie prevzal aj obvinený (doručenky na č. l. 1112 spisu). Záznam o priebehu úkonu preštudovania spisu (č. l. 1111 a nasl. spisu) zachytáva obvineným namietanú neprítomnosť obhajcu, z dôvodu ktorej tento odmietol spis preštudovať a podpísať záznam o jeho preštudovaní.

Uvedený záznam obsahuje okrem iného konštatovanie vyšetrovateľa PZ ktorý v zmysle uvedeného uviedol, že obhajkyňa obvineného bola o vykonaní úkonu preštudovania spisu vopred upovedomená, pričom do dňa preštudovania spisu nedoručila vyšetrovateľovi PZ žiadne oznámenie neúčasti, resp. ospravedlnenie alebo žiadosť o zmenu termínu preštudovania veci. Z toho dôvodu vyšetrovateľ PZ návrh obvineného na opätovné preštudovanie za prítomnosti obhajcu zamietol.

Najvyšší súd v tejto súvislosti poukazuje na to, že ešte v ten istý deň bol vyšetrovateľ PZ telefonicky kontaktovaný obhajkyňou obvineného, ktorá uviedla, že uvedeného úkonu preštudovania spisu sa mal zúčastniť jej otec, advokát JUDr. Ivan Kochanský. Ten však tak nevykonával, pričom na uvedený termín preštudovania, ktorý jej bol vopred avizovaný, zrejme zabudol. Obhajkyňa uviedla, že ju vzniknutá situácia mrzí a že nedostavenie sa na uvedený úkon nebolo z jej strany účelovým konaním, pričom na opätovnom preštudovaní spisu netrvá, súhlasí s uskutočneným úkonom preštudovania spisu za súčasného dodatočného vysvetlenia situácie svojmu klientovi - obvinenému (záznam na č. l. 1113 spisu).

O porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom by išlo v prípade, ak by sa obvinený vzdal práva preštudovať spis v čase, keď dokonca nebol ešte ani vypočúvaný, prípadne, že by vyšetrovateľ obvinenému alebo jeho obhajcovi neoznámil dátum, čas a miesto, kedy mienil umožniť preštudovanie spisu. V prípade predstavujúcom predmet dovolacieho prieskumu bolo jednoznačne preukázané, že tak obvinený, ako aj jeho obhajkyňa boli o úkone preštudovania spisu riadne a včas upovedomení a ich účasť na ňom im bola umožnená v plnom rozsahu tak, ako to predpokladajú relevantné ustanovenia Trestného poriadku. Okolnosť, že obhajkyňa sa s poukazom na rýdzo subjektívne dôvody na

úkon preštudovania nedostavila a svoju účasť nijak neospravedlnila, nesmie zakladať povinnosť orgánov činných v trestnom konaní, resp. súdu ďalej „prispôbovať“ priebeh trestného konania, resp. jeho režim predstavám a požiadavkám obvineného alebo obhajcu. Je totiž vecou profesionálnej zodpovednosti obhajcu, aby sa vysporiadal so svojimi zákonnými, profesionálnymi i etickými požiadavkami pre výkon svojej profesie. V prípade, ak obhajca nemôže zabezpečiť svoju prítomnosť na uvedenom úkone nič nebráni tomu, aby na základe substitučného plnomocenstva miesto seba samého ustanovil iného advokáta za účelom riadneho vykonania obhajoby obvineného. Samotné zanedbanie profesionálnych povinností advokátom nesmie zakladať porušenie práva na obhajobu závažným spôsobom tak, ako dôvodí obvinený. Skutočnosť, že pri príprave vyššie označených úkonov trestného konania a v rámci ich priebehu orgány činné v trestnom konaní postupovali v plnom súlade s príslušnými ustanoveniami Trestného poriadku tento záver najvyššieho súdu len potvrdzuje.»

20. Ústavný súd poznamenáva, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok má byť výnimočným prielomom inštitútu právoplatnosti, ktorý je dôležitou zárukou stability právnych vzťahov a právnej istoty. Dovolanie možno aplikovať iba v prípadoch, ak je to odôvodnené závažnosťou pochybenia napadnutého rozhodnutia súdu. Aby sa uplatnením tohto inštitútu nezakladala prípadne ďalšia riadna opravná inštancia, Trestný poriadok jasne ustanovuje pravidlá a vymedzuje taxatívne dovolacie dôvody, za ktorých možno dovolanie podať. Aj uplatnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku je preto upravené takým spôsobom, že prichádza do úvahy len v prípadoch, keď k namietanému porušeniu práva na obhajobu došlo zásadným spôsobom. Trestný poriadok upravuje jednotlivé čiastkové práva na obhajobu obvineného v rôznych štádiách trestného konania, pričom ak dôjde k porušeniu len niektorého z nich a toto sa zásadným spôsobom neprejaví v postavení obvineného v trestnom konaní, takéto porušenie samo osebe nezakladá dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

21. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd ústavne akceptovateľným spôsobom a v dostatočnom rozsahu posúdil dovolanie sťažovateľa v časti, v ktorej namietal porušenie svojho práva na obhajobu pri záverečnom preštudovaní

vyšetrovacieho spisu, a zrozumiteľne a jasne odôvodnil svoje závery, postupujúc pritom v súlade s príslušnými ustanoveniami Trestného poriadku. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje aj na svoj ustálený názor, podľa ktorého do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nepatrí právo účastníka na rozhodnutie v súlade s jeho skutkovým a právnym názorom, resp. právo na úspech v konaní. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je ani záruka, že rozhodnutie súdu bude spĺňať očakávania a predstavy účastníka konania (napr. IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, III. ÚS 32/07). Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je preto podľa názoru ústavného súdu ústavne akceptovateľné a udržateľné. Ústavný súd nezistil príčinnú súvislosť medzi namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorá by mala za následok porušenie sťažovateľom označených práv.

22. Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v rámci predbežného prerokovania v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú (bod 1 výroku rozhodnutia).

23. Vychádzajúc z už uvedeného (bod 11), ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade u sťažovateľa nie sú splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Podľa názoru ústavného súdu je totiž z obsahu sťažnosti a z výsledku jej posúdenia ústavným súdom zrejmé, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 631/2017,).

24. Keďže nebol splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhovел (bod 2 výroku rozhodnutia).

25. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sa ústavný súd už ďalšími návrhmi sťažovateľa nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. marca 2019